

PETAR STRČIĆ, Vanjskopolitička borba Josipa Broza Tita za Istru od 1941. do 1945. godine, Rijeka 1978, 116 str.

Kao prvi svezak Biblioteke »Dokumenti« riječki Izdavački centar objavio je ove godine, 1978, knjižicu Petra Strčića, dugogodišnjeg istraživača posljednjih stotinu godina povijesti Hrvatskog primorja, Gorskog kotara i Istre i plodnog autora, s naslovom Vanjskopolitička borba Josipa Broza Tita za Istru od 1941. do 1945. godine (istodobno je, kao zasebna knjiga, tiskan i talijanski prijevod toga teksta). Tema je vrlo zanimljiva ne samo zbog godine u kojoj obilježavamo 35-godišnjicu donošenja odluke o sjedinjenju Istre, Rijeke, otoka Cresa, Ilovika, Lošinja, Suska, Unija, Malih i Velikih Srakana s maticom zemljom Hrvatskom i Jugoslavijom, već, prije svega, zato što govori o djelatnosti Josipa Broza Tita i njegovu osmišljavanju diplomatske i političke borbe narodnooslobodilačkog pokreta za te krajeve i u tim krajevima naše zemlje u razdoblju bremenitom teškoćama i ratnim, vojničkim i političkim, ali i općeljudskim, u vremenu žestokih oružanih sukoba i oštih političkih bitki za Istru i u vezi s njom. Knjiga, dakle, govori o Titovoj djelatnosti vezanoj za Istru, ali i o narodnooslobodilačkom pokretu i socijalističkoj revoluciji, kojima je na čelu Josip Broz Tito i koji su bili istodobni u svim dijelovima Jugoslavije i Hrvatske.

Napisana je vrlo pregledno. Autor se, što se vidi po navedenoj bibliografiji (zapravo Bilješci o literaturi) na kraju knjige, služio dosadašnjom, ili gotovo svom dosadašnjom literaturom o toj temi, a također i vlastitim istraživanjima, pa je te rezultate pregledno izložio, razdijelivši sadržaj na poglavlja. Svako od njih govori o, uglavnom, jednom aspektu teme ili o njezinom vremenskom odsječku: u njima je isprepleten problemski i kronološki pristup. Strčić promatra temu i obrađuje je, držeći se ne samo vanjskopolitičkih činjenica već ih povezuje sa zbivanjima u samoj Istri, u Hrvatskoj i Jugoslaviji, pa tako i dobiva prave dimenzije Titove vanjskopolitičke borbe za Istru i njezine osmišljenosti, njezine veličine, njezine opravdanosti i njezine genijalnosti. Jer, Josip Broz Tito je »rano shvatio da uobičajeni načini borbe neće pomoći Istranima da se nacionalno i klasno oslobode, pa je tome prilagodio i svoje djelovanje, a time i aktivnost narodnooslobodilačkog pokreta (NOP) općenito«. To znači da je dobro poznao razvoj narodnooslobodilačkog pokreta i revolucije u Istri, temeljne pretpostavke novog načina rješavanja problema porobljene Istre. Tito je znao da je osnova bilo kakvih razgovora sa svjetskim političarima uspješan razvoj oružane borbe, koju su narodi Istre — Hrvati, Slovenci i Talijani — na poziv Komunističke partije Jugoslavije povelili. Znao je da je to osnova i uspješne socijalističke revolucije jer su samo tako i mogle nastati vojne i društveno-političke institucije NOP-a u kojima su sudjelovala sva tri naroda Istre. Uspješan razvoj NOP-a i revolucije bio je ujedno i preduvjet otpora naci-fašizmu i postfašizmu, dokaz cijeloj svjetskoj javnosti da je riječ o teritoriju koji je integralni dio Hrvatske i Jugoslavije, na kojem se vodi jedinstvena narodnooslobodilačka borba i socijalistička revolucija. Bili su to, dakle, preduvjeti da se ti otuđeni dijelovi konačno sjedine s maticom zemljom.

Svima tim pitanjima, naglašavajući Titovu vanjskopolitičku djelatnost u vezi s Istrom, Strčić je posvetio pažnju. Nije se upuštao u opisivanja nego je uopćavao dosadašnje rezultate historiografije i vlastitih istraživanja. Dobili smo, dakle, tekst utemeljen na vrlo iscrpnom korištenju literature i izvornih materijala, štivo, bez navedenih popratnih bilježaka, što se čita s velikim zanimanjem.

Autor je istodobno ukazao i na potrebe novih istraživanja, produbljanja naših saznanja o tom aspektu Titove djelatnosti u Istri i za Istru i složenosti razvoja NOP-a i socijalističke revolucije u Istri, pa je to izazov i za njega da nastavi s tim poslom, što će, vjerojatno, i rezultirati novom monografijom o vanjskopolitičkoj borbi Josipa Broza Tita za Istru u sklopu razvoja NOP-a i socijalističke revolucije u tim krajevima Hrvatske i Jugoslavije.

Po svim tim svojim značajkama ta će knjižica Petra Strčića dobro poslužiti svim zainteresiranim čitaocima u zemlji i svijetu i pružiti dobar uvid u fineze Titove diplomatske vještine i političke borbe i istodobno u veličinu Titove misli o razvoju narodnooslobodilačkog pokreta i oružane socijalističke revolucije.

Bosiljka Janjatović

ZBORNİK »OSMA KONFERENCIJA ZAGREBAČKIH
KOMUNISTA I RAZVOJ KPJ—SKJ KAO MODERNE PARTIJE
RADNIČKE KLASE«, »Vjesnik«, Zagreb 1978.

U zborniku su objavljeni prilozi: referati, rasprave i saopćenja te redigirane i autorizirane diskusije sudionika naučnog skupa¹ čiji je cilj bio da se Osmo konferencija zagrebačkih komunista — na kojoj je Josip Broz izabran za sekretara Mjesnog komiteta i apsolutna većina delegata prihvatila njegovu viziju proleterske partije — pedeset godina nakon njezina održavanja s marksističkim prilazom naučno i politički osvjetli kako bi se pravilno povijesno valorizirala i istakla njezina izuzetna važnost u revolucionarnom kontinuitetu i suvremenom razvoju jugoslavenskog komunističko-radničkog pokreta u uvjetima promicanja samoupravnih socijalističkih odnosa i politike pokreta nesvrstanih.

Inače je zbornik, s obzirom na sadržaj priloga i aspekte sagledavanja problematike, podijeljen u tri osnovne tematske cjeline: *Izvori i razvoj KPJ kao moderne partije radničke klase*, *Savez komunista u uvjetima socijalističkog samoupravljanja* i *SKJ i socijalizam kao svjetski proces*.² Prvi dio zbornika predstavlja

¹ U Zagrebu je 23. i 24. veljače 1978. godine, pod pokroviteljstvom Predsjednika SKJ Josipa Broza Tita, održan naučni skup u povodu pedesete obljetnice Osme konferencije zagrebačkih komunista. U radu skupa sudjelovalo je oko dvjesto znanstvenih i društveno-političkih radnika. Podneseno je pedeset referata, a u diskusiji je sudjelovao pedeset i jedan sudionik skupa. Svi referati i diskusije objavljeni su u navedenom zborniku.

² Osim naznačenih poglavlja zbornika u kojima su objavljeni referati i diskusije sudionika skupa, u zborniku je na uvodnom mjestu objavljeno pismo J. Broza Tita naučnom skupu i Gradskom komitetu Saveza komunista i uvodni referat Milke Planinc pod naslovom: Osmo konferencija zagrebačkih komunista i razvoj KPJ—SKJ kao moderne partije radničke klase.